

Studenci pedagogiki o wyborze kierunku, oczekiwaniach wobec studiów i przyszłej pracy

Students of pedagogy about choosing the direction of studies, expectations towards studies and future work

Słowa kluczowe: studenci, studia pedagogiczne, motywy, zainteresowania, aktywność społeczna.

Key words: students, pedagogical studies, motives, interest, social activity.

Abstract: The article presents the results of surveys conducted in the academic year 2016/2017 among full-time students of the Faculty of Social Sciences of the University of Warmia and Mazury in Olsztyn. They dealt with the issues of conditions for the selection of pedagogical studies. Attention was drawn to the importance of both personal qualities and interests in making educational and professional decisions. The motives that inspired respondents to study under the chosen field were described. It indicates what expectations towards the process of studying and then professional work are formulated by students of pedagogical studies at the first and second level of education.

Wprowadzenie. W świetle ewoluujących warunków życia społecznego, politycznego oraz gospodarczego przygotowanie kadr dla poszczególnych sektorów zawodowych wiąże się z wyposaženiem ich w wysokie kwalifikacje i kompetencje zawodowe oraz uzupełnieniem bądź poszerzeniem kwalifikacji już posiadanych. Współczesny dyskurs społeczny o edukacji niejednokrotnie wskazuje na obniżenie jakości wykształcenia na poziomie wyższym, jednak jego znaczenie nadal odgrywa olbrzymią rolę¹. Dlatego też współczesna edukacja w uczelniach wyższych, obok wymienionych wyżej zadań, powinna także stworzyć warunki motywowania studiujących do autorozwoju, wspierać w ukierunkowaniu ich zainteresowań, aspiracji i dążeń oraz pomagać w przezwyciężaniu trudności w ich realizacji.

Specyfiką funkcjonowania i rozwoju człowieka w różnych okresach jego istnienia jest podejmowanie wielu decyzji mających wpływ na dojrzałe życie. Przed takim

¹ Zob. S. Czarnik, K. Turek, *Aktywność zawodowa i wykształcenie Polaków*, Warszawa 2014, <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/713/20012.pdf> (otwarto 21.01.2018).

wyborem stają młodzi dorośli podejmując decyzje odnośnie aktywności edukacyjnej czy zawodowej. Wybór dalszej drogi życiowej nierzadko stanowi istotny problem dla młodego człowieka². Studia czy praca zawodowa – to pytanie zadają sobie absolwenci szkoły średniej. Podjęcie studiów wymaga często wielu wyrzeczeń, jest sytuacją trudną, ale także jest wielkim wyzwaniem związanym z jednej strony z podjęciem nowej formy aktywności realizowanej często w nowych warunkach, z drugiej zaś samodzielnym decydowaniem o własnej przyszłości.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stworzyło szerokie możliwości podjęcia zatrudnienia na europejskich rynkach pracy, zaś przepisy, jakie wynikają z Karty Bolońskiej, będącej podstawą tworzenia wspólnej przestrzeni edukacyjnej postawiły szkolnictwu wyższemu nowe wyzwania, tworząc zarazem nowe możliwości. W artykule 13.1. Ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. czytamy, że do głównych zadań uczelni wyższej należą m.in.:

- 1) kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej;
- 2) wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, za umacnianie zasad demokracji i poszanowanie praw człowieka;
- 3) kształcenie w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy³.

Pedagogika jako nauka o wychowaniu i kształceniu łączy dwie perspektywy: humanistyczną, koncentrującą się na istocie wychowania, nauczania i uczenia się oraz społeczną, dotyczącą środowisk wychowawczych, systemów instytucji oświatowych i opiekuńczych, ich funkcji oraz znaczenia w rozwoju człowieka⁴. Zakłada się, że współczesny absolwent studiów pedagogicznych powinien być przygotowany do pracy w różnych środowiskach wychowawczych, instytucjach i ośrodkach wspomagających rozwój dzieci, młodzieży, osób w średniej i późnej dorosłości zarówno w ich czasie wolnym, jak i szkolnym czy zawodowym, bądź też związanym z realizacją zadań na rzecz społeczeństwa. Kształcenie pedagogów powinno zatem uwzględniać złożoność i zmienność sytuacji i warunków, w jakich będą oni wykonywali swoją pracę czy służbę społeczną⁵.

Podjęcie studiów pedagogicznych związane jest ze szczególnym rodzajem „misji”. Pomimo niżu demograficznego na studia na tym kierunku nadal decyduje się bardzo liczna rzesza kandydatów, przyjąć można, że różniących się od siebie pod względem oczekiwań, aspiracji edukacyjnych, sytuacji rodzinnej, możliwości intelektualnych, potrzeb i celów wynikających i kształtujących się pod wpływem zróżnicowanych doświadczeń. Waga tych czynników jest bardzo zróżnicowana, stąd też różnorodność motywów wyboru kierunku studiów, które często wykraczają poza czystą chęć zdobycia nowej wiedzy czy kwalifikacji, poszerzenia horyzontów, rozwoju intelektualnego

² Zob. Z. Pietrasiniński, *Rozwój człowieka dorosłego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1990; J. Łukasik, *Rozwój osobisty studentów pedagogiki*, „Edukacja ustawiczna Dorosłych” 2016, nr 3(94), s. 128.

³ Ustawa z 25 lipca 2005 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym*, ze zm. Dz.U. 2005, nr 164, poz. 1365.

⁴ *Wzorcowe efekty kształcenia dla kierunku pedagogika*, Załącznik do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011 roku, Dz.U. 2011, nr 253, poz. 1521, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/109ee040a811ed2566e183584879f443.pdf (otwarty 10.10.2017).

⁵ B. Śliwerski, *O fenomenie popularności pedagogiki*, <http://www.boguslawsliferski.pl/O%20fenomenie%20popularnosci%20pedagogiki.htm> (otwarty 10.10.2017).

i wiążą się jedynie z potrzebą posiadania dyplomu szkoły wyższej, wymaganego na współczesnym rynku pracy.

Badania nad uwarunkowaniami wyboru zawodu pedagoga czy nauczyciela były prowadzone w Polsce od wielu lat. Po zmianie ustroju politycznego co najmniej kilku badaczy pochyliło się nad tą problematyką i opublikowało wyniki swoich badań⁶. Badania te prowadzone były z różnych perspektyw i przy użyciu różnorodnych metod, począwszy od klasycznych badań sondażowych, a skończywszy na metodzie indywidualnych przypadków. Naukowców podejmujących eksploracje w tym obszarze interesowały motywacje leżące u podstaw wyboru zawodu i rodzajów studiów z perspektywy profesjonalnych i życiowych doświadczeń młodych nauczycieli, ale również stosunek studentów uczelni pedagogicznych do ich przyszłego zawodu czy też kształtowania się procesu wchodzenia do zawodu. Podejmowano również badania motywacji, jakimi kierowali się studenci innych kierunków, np. inżynierskich, którzy wybierali fakultatywne studia pedagogiczne jako swego rodzaju dopełnienie kwalifikacji zawodowych na skomplikowanym i ograniczonym rynku pracy w Polsce lat dziewięćdziesiątych⁷.

Studia i dociekania dotyczące motywacji do podjęcia studiów pedagogicznych podjęli dwaj wrocławscy badacze Piotr Jarco i Jarosław Wąsiński. Przeprowadzili oni badania kwestionariuszowe przy użyciu techniki CAWI (*Computer – Assisted Web Interview*)⁸. Autorzy powołując się na koncepcję M.S. Knowles'a⁹, wskazują, że: *Próba wyjaśnienia uchwyconego układu motywów podejmowania studiów pedagogicznych nie jest zadaniem prostym. Andragogiczny model uczenia się dorosłych zakłada różnicowanie czynników motywujących w procesie pobierania nauki. Ujawnianie się motywacji do samego podjęcia studiów podlega prawdopodobnie równie złożonym mechanizmom psychologicznym. Z licznych badań wynika, że wraz z wiekiem rośnie skłonność do wyzwalania określonych motywacji, wtedy gdy podmiot dostrzega praktyczne korzyści z procesu kształcenia. Wraz z wiekiem wzrastać może również motywacja do aktywności edukacyjnej zaspokajającej potrzeby o charakterze poznawczym, potrzeby poszerzania wiedzy czy chęć pełniejszego rozumienia otaczającego świata*¹⁰. Warto zwrócić uwagę, że występuje różnica pomiędzy motywami wyboru studiów pedagogicznych w zależności od stopnia tychże studiów. I tak studenci studiów magisterskich jako najważniejsze

⁶ W. Dróżka, *Młode pokolenie nauczycieli: studium autobiografii młodych nauczycieli polskich lat dziewięćdziesiątych*, WSP w Kielcach im. Jana Kochanowskiego, Kielce 1997; R. Kwiecińska, *Rozum czy serce?: postawy wobec zawodu nauczycielskiego studentów uczelni pedagogicznej*, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2000; J.M. Michalak, *Uwarunkowania sukcesów zawodowych nauczycieli: studium przypadków*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007; H. Rotkiewicz, *Wybór zawodu nauczycielskiego*, (w:) Nowak J. (red.) *Przemiany zawodu nauczycielskiego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo PAN, Wrocław 1991; A. Wilkomirska, *Zawodowe i społeczno-polityczne orientacje nauczycieli*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2002.

⁷ J. Szerłowski, *Motywy podejmowania pedagogicznych studiów fakultatywnych przez studentów AGH*, <http://www.uci.agh.edu.pl/bip/51/str4.htm> (otwarty 11.10.2017).

⁸ P. Jarco, J. Wąsiński, *Motywy podejmowania studiów pedagogicznych w świetle badań kwestionariuszowych*, „Gospodarka. Rynek. Edukacja” 2016, Vol. 17, nr 2, s. 43–48.

⁹ M.S. Knowles, E.F. Holton, R.A. Swanson, *Edukacja dorosłych*, PWN, Warszawa 2009.

¹⁰ P. Jarco, J. Wąsiński, dz. cyt., s. 47.

wskazują zarówno motyw o charakterze pragmatycznym, jak i poznawczym. Wyniki badań ujawniają, że studenci studiów II stopnia większe znaczenie przypisują takim kwestiom jak: potrzeba poszerzania wiedzy, zainteresowanie problematyką pedagogiczną, ale także perspektywa podjęcia/kontynuacji stałej pracy oraz konieczność zdobycia dyplomu. Chęć wzmocnienia własnej pozycji w pracy to czynnik szósty w kolejności, lecz zarazem w największym stopniu różnicujący studentów pierwszego i drugiego stopnia. Studenci studiów magisterskich uznają ten motyw znacznie częściej za istotny przy wyborze studiów¹¹.

Cel i metoda badawcza. Kwestie podejmowane m.in. w przywołanych badaniach, a także ustalenia sformułowane na podstawie uzyskanych w nich wyników stały się inspiracją do przeprowadzenia w roku akademickim 2016/2017 badań sondażowych w 156-osobowej grupie studentów studiów stacjonarnych pierwszego roku studiów, pierwszego i drugiego stopnia na kierunku pedagogika. Do analizy zakwalifikowano 142 kwestionariusze ankiety, zrezygnowano z uwzględnienia tych, które nie zostały kompletnie wypełnione.

Celem podjętych badań było stworzenie szkicu sylwetki studenta pedagogiki z uwzględnieniem ujawnianych przez niego zainteresowań, podejmowanej aktywności społecznej oraz oczekiwań formułowanych wobec studiów i przyszłej aktywności zawodowej jako swego rodzaju wyznaczników wyboru studiów. Zasadniczy jednak cel podejmowanej eksploracji sprowadzał się do poznania wskazywanych przez respondentów powodów wyboru studiów pedagogicznych.

W związku z tak określonymi celami sformułowano następująco brzmiące problemy badawcze: Jakimi cechami w samoopisie charakteryzują się studenci pedagogiki? Jakiej ujawniają zainteresowania? a także: Jakiej jest ich ustosunkowanie wobec aktywności społecznej?; Jakiej powody wyboru studiów pedagogicznych wskazują respondenci? a także: Jakiej oczekiwania wobec studiów oraz przyszłej pracy zawodowej formułują badani studenci pedagogiki? Czy istnieje zależność pomiędzy deklaracjami formułowanymi przez badanych a zmiennymi stopień studiów, miejsce zamieszkania i wyniki w nauce na poprzednich etapach kształcenia?

Zgromadzony materiał badawczy został uporządkowany zgodnie z wyznaczonymi zagadnieniami problemowymi.

Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych. Wśród badanych przeważały kobiety (ich udział to 89,4%). Pozostała kilkunastoosobową grupę stanowili mężczyźni. Taka przewaga liczebna przedstawicieli płci żeńskiej od wielu już lat jest charakterystyczna dla studiów pedagogicznych¹², trzeba jednak zaznaczyć, że niektóre specjalności pedagogiczne, jak np. pedagogika resocjalizacyjna czy animacja kulturalna przyciągają przedstawicieli płci męskiej częściej i w większej liczbie niż np. kierunek wczesna

¹¹ Tamże.

¹² Zob. A. Zawistowska, *Wykształcenie rodziców a kierunki studiów ich dzieci*, „Nauka i Szkolnictwo Wyzsze” 2009, nr 1/33, s. 95.

edukacja. Respondenci w większości reprezentowali grupę wiekową w przedziale 19–23 lat (92,3%). Studenci studiów licencyjnych stanowili 59,2% badanych. Natomiast drugi stopień studiów reprezentowało 40,8% indagowanych. Wszyscy badani byli słuchaczami studiów stacjonarnych. Wśród badanych najlicniejsza grupa to mieszkańcy wsi (48,6%) i małego miasta (25,4%). Najmniej liczną była grupa osób pochodzących z dużego miasta (powyżej 100 tys. mieszkańców) – stanowili oni zaledwie 8,5% wszystkich uczestników sondażu. Rodzice respondentów (zarówno matki, jak i ojcowie) najczęściej legitymowali się wykształceniem średnim o profilu technicznym (było to odpowiednio 39,4% i 47,9%) i licealnym (26,8% i 20,4%). Kolejną lokatę zajmowało wykształcenie wyższe – dla matek było to 21,8%, zaś ojców – 19%¹³. Uczestnicy sondażu swoją sytuację materialną oceniali zwykle jako dobrą (52,8%) i przeciętną (35,2%). Rzadziej jako bardzo dobrą (10,6%), a najrzadziej jako złą i bardzo złą (po 0,7%). Uczestniczący w badaniach studenci określając swoje wyniki w nauce osiągnięte na wcześniejszych etapach kształcenia opisywali je jako: dobre (52,8%), przeciętne (28,2%) i bardzo dobre (19%). Żadna z badanych osób nie opisała ich jako złe czy niezadowolające.

Studenci pedagogiki w samoopisie. Zmierając do stworzenia szkicu sylwetki studenta pedagogiki, podjęto próbę określenia, jakimi cechami charakteryzują się badani w samoopisie. W tym celu zaprezentowano im zestaw cech wskazywanych w literaturze przedmiotu¹⁴ niezbędnych dla sprawnego działania pedagoga. Uzyskano w ten sposób rejestr cech osobowych przyszłych dydaktyków i wychowawców uzupełniony o dodatkowe wskazania dowolnie sformułowane przez badanych. Zestawienie dokonanych przez respondentów wyborów i samookreśleń prezentuje tabela 1.

Uczestnicząca w badaniach młodzież studencka najliczniej przypisywała sobie cechy istotne dla budowania relacji z innymi ludźmi, ale także skutecznego organizowania pracy własnej, zaangażowania w nią i odpowiedzialności za jej wyniki. Rzadziej identyfikowano tutaj cechy przydatne dla twórczego działania (jak np. odwaga, oryginalność czy uzdolnienia artystyczne), o których twierdzić można, że są równie istotne w pracy sprawnie działającego pedagoga. Trzeba jednak zauważyć, że blisko połowa badanych zaznaczyła, że przejawia zainteresowania o charakterze artystycznym. Stąd kolejnym elementem wziętym pod uwagę przy opisie badanych są zainteresowania. Kwestia ta wydaje się ważna z wielu powodów, przede wszystkim zaś dlatego, że określonego rodzaju upodobania, związane z wybraną dziedziną życia, nauki czy pracy oddziaływać mogą najpierw na wybór kierunku kształcenia, a w dalszej kolejności na podejmowanie pracy zawodowej i jej przebieg. Spójność tych wyborów z ujawnianymi zainteresowaniami bez wątpienia przyczynia się do znacznie większej efektywności

¹³ Tamże, s. 100 i nast.

¹⁴ Zob. W. Okoń, *Osobowość nauczyciela*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1962; M. Sikorski, *Rozważania o kwalifikacjach pedagogicznych nauczyciela*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2006, nr 2(165), s. 125 i nast.; A. Lasota, E. Pisarzowska, *Pożądane cechy osobowości nauczyciela-pedagoga w ujęciu klasycznych i współczesnych koncepcji*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2016, Vol. 4, s. 77 i nast.

Tabela 1. Samoopis badanych w zakresie posiadanych cech

Cecha	Odpowiedzi udzielane przez badanych N = 142	
	n	%
Uczciwość	119	83,8
Wrażliwość	103	72,5
Tolerancja	101	71,1
Otwartość na ludzi	99	69,7
Pracowitość	82	57,7
Życzliwość	78	54,9
Odpowiedzialność	65	45,8
Otwartość na wiedzę	64	45,1
Spontaniczność	62	43,7
Cierpliwość	61	43
Niezależność	48	33,8
Gadatliwość	46	32,4
Nieśmiałość	43	30,3
Uzdolnienia artystyczne	42	29,6
Oryginalność	38	26,8
Odwaga	36	26,1
Obiektywizm	28	19,7
Lenistwo	28	19,7

* wyniki nie sumują się do 100% ze względu na możliwość udzielenia przez badanych więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

podejmowanych w związku z nimi działań¹⁵. Spośród zaprezentowanych¹⁶ oraz określonych przez respondentów typów zainteresowań badani najczęściej wskazywali społeczne (50,7% wskazań), a także artystyczne (47,9%) i sportowe (34,5%). Z kolei najrzadziej wymieniane były zainteresowania techniczne (10,6%), matematyczne i polityczne (po 7%). Rzadkie zaciekawienie kwestiami technicznymi związane może być ze swego rodzaju tradycyjnym podziałem dziedzin na męskie i kobiece. Do pierwszej z nich mogą należeć właśnie dziedziny techniki czy polityki. Z kolei do drugiej grupy należą zainteresowania społeczne. Takie wyjaśnienie trzeba jednak traktować z dużą ostrożnością. Natomiast niewątpliwie zainteresowania społeczne, a także związana z nimi aktywność społeczna podejmowana spontanicznie lub w sposób zorganizowany wydają się być szczególnie istotne z punktu widzenia swego rodzaju przydatności zawodowej kandydatów (na tę chwilę) na pedagogów. Wśród respondentów blisko połowa (45,8%) zaznaczyła swoje zaangażowanie w aktywność społeczną. W przypadku tych osób bezinteresowne działania na rzecz innych ludzi czy zwierząt podejmowane były już na wcześniejszych etapach kształcenia, zaś w toku pobytu w szkole wyższej były kontynuowane, w wielu sytuacjach poszerzyły się i różnicowały ich przejawy. Najczęściej

¹⁵ B. Klasińska, *Zainteresowania wyrażane przez studentów pedagogiki*, „Edukacja Humanistyczna” 2013, nr 1(28), s. 185.

¹⁶ Zob. A. Gurycka, *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*, WSiP, Warszawa 1989.

studenci zaangażowani byli w pracę społeczną w formule wolontariatu. Nie wszyscy zdecydowali się określić jakiej dziedziny te działania dotyczą. Ci, którzy opisywali domenę swojej aktywności, wymieniali: działania na rzecz społeczności lokalnej (organizowanie festynów, zbiórek odzieży i żywności), osób niepełnosprawnych i dzieci ze środowisk zagrożonych, pracę na rzecz hospicjów i szpitali, domów dziennego pobytu i schronisk dla zwierząt. Ponadto niektórzy z badanych zaangażowani byli i wciąż są w działalność organizacji religijnych (Caritas, grupy oazowe), sportowych, a także orkiestr i zespołów muzycznych, drużyn harcerskich, OSP, PCK i WOPR. Badani w wielu przypadkach swoją działalność w tych przedsięwzięciach społecznych traktują jako przygotowanie do przyszłej pracy zawodowej, przyznają, że doświadczenia, które zdobyli podczas tej aktywności, pomogły im wybrać kierunek studiów. Respondenci w zakresie interesujących ich treści pedagogicznych wymieniali przede wszystkim skuteczne metody oraz formy pracy wychowawczej i dydaktycznej, a także strategie skutecznego komunikowania się z podopiecznymi czy wychowankami.

Motywy wyboru kierunku studiów i uczelni. Bardzo liczna grupa respondentów wskazała, że to ujawniane przez nich zainteresowania społeczne przyczyniły się do podjęcia decyzji o rozpoczęciu czy kontynuacji studiów pedagogicznych. Poniżej przedstawiono odpowiedzi studentów w zakresie motywów wyboru drogi kształcenia na poziomie wyższym, a następnie planowanej drogi zawodowej.

Tabela 2. Wskazywane przez badanych motywy wyboru studiów pedagogicznych

Motywy wyboru studiów pedagogicznych	Odpowiedzi udzielane przez badanych N=142	
	n	%
Zainteresowania	104	73,23
Plany zawodowe	89	62,67
Możliwość znalezienia pracy	20	14,08
Polecenie przez znajomych	14	9,85
Namowa rodziny	12	8,45
Możliwość konstruktywnego wykorzystania czasu i możliwości	12	8,45
Kontynuowanie tradycji rodzinnych	6	4,22
Namowa koleżanki	4	2,81
Możliwość awansu społecznego	4	2,81
Namowa nauczycieli	1	0,7
Inne	10	7,04

* wyniki nie sumują się do 100% ze względu na możliwość udzielenia przez badanych więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

To przede wszystkim zainteresowania oraz plany zawodowe badanych studentów determinowały ich decyzje o podjęciu, zaś w przypadku studiów drugiego stopnia – kontynuacji nauki na kierunku pedagogicznym. Czynniki mało istotnymi dla respondentów okazały się wskazywane przez innych badaczy tradycje rodzinne czy też możliwość awansu społecznego¹⁷. Czynnikiem o niewielkim znaczeniu okazała się również możliwość znalezienia pracy zgodnej z wykształceniem. Element ten był rzadko przywoływany przy opisie etapu wyboru studiów. Jeszcze rzadziej decyzja o podjęciu studiów pedagogicznych podyktowana była namową któregoś z członków rodziny. Zaledwie jedna badana osoba wskazała na inspirację ze strony nauczyciela.

Wśród innych bodźców wyboru studiów pedagogicznych respondenci wymieniali: przypadek, chęć spróbowania czegoś nowego, obiegową opinię na temat łatwości studiów pedagogicznych, a także możliwości rozwijania się równocześnie w wielu innych dziedzinach, propozycję różnych specjalności, ale także przydatność tych studiów w pracy zawodowej.

Badani to przede wszystkim osoby pochodzące ze wsi i małych miasteczek zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie miasta, w którym znajduje się szkoła wyższa, w której podjęli studia. Bliskość miejsca zamieszkania wskazywana była najczęściej jako czynnik decydujący w kwestii wyboru miejsca studiowania. Ponad jedna/trzecia badanych podkreśliła interesującą ofertę kształcenia. W ich przypadku spodziewać się można, że wybór studiów pedagogicznych podyktowany był zarówno zainteresowaniami, jak i planami zawodowymi.

Tabela 3. Wskazywane przez badanych przyczyny wyboru Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie jako miejsca studiowania

Czynniki oddziałujące na wybór uczelni	Odpowiedzi udzielane przez badanych N=142	
	n	%
Bliskość miejsca zamieszkania	78	54,92
Ciekawa oferta studiów	54	38,02
Niskie koszty utrzymania	27	19,01
Polecenie uczelni przez znajomych	20	14,08
Namowa rodziny	18	12,67
Możliwość znalezienia pracy	12	8,45
Prestiż uczelni	11	7,74
Tradycje rodzinne	8	5,63
Inne	10	7,04

* wyniki nie sumują się do 100% ze względu na możliwość udzielenia przez badanych więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: opracowanie własne.

¹⁷ W. Dróżka, J. Madalińska-Michalak, *Droga do zawodu nauczyciela i motywy jej wyboru – w świetle autobiograficznych wypowiedzi studentów studiów pedagogicznych*, „Forum Oświatowe” 2016, Vol. 28, nr1 (55), s. 175–176.

W kategorii „inne” badani wymieniali: kontynuację wcześniej rozpoczętej nauki, a także konieczność podniesienia kwalifikacji zawodowych (takich odpowiedzi udzieliłi przede wszystkim studenci studiów drugiego stopnia). Badani zaznaczali również, że dokonany przez nich wybór miejsca studiowania wynikał ze względów osobistych, otrzymania stypendium rektora, negatywnego wyniku rekrutacji na inną uczelnię, albo był dziełem przypadku.

Oczekiwania wobec studiów i przyszłej pracy zawodowej. Osoby rozpoczynające studia – głównie studenci pierwszego roku studiów licencjackich – oczekują przede wszystkim, że studia będą ciekawe. Ponadto pozwolą im rozwinąć swoje zainteresowania i sprecyzować plany co do przyszłości zawodowej. Mają także nadzieję, że będą czuć się w uczelni dobrze, nie będą mieli problemów z nauką, zaś wykładowcy będą dobrze uczyć i w sposób przystępny przekazywać wiedzę. Poza tym „odnajdą siebie”, jak również nawiążą nowe znajomości zarówno o charakterze przyjacielskim, jak i romantycznym. Natomiast badani studiujący na studiach drugiego stopnia rozpoczęli je przede wszystkim, by uzyskać bądź rozwinąć potrzebne w pracy kwalifikacje i kompetencje zawodowe. Wszyscy badani szczególnie nacisk kładą na zdobycie (w toku studiów) umiejętności skutecznego działania w praktyce, z tym też związane jest oczekiwanie przede wszystkim zajęć praktycznych¹⁸. Niektórzy chcą po prostu uzyskać wyższe wykształcenie, najlepiej z wysokimi notami na dyplomie.

Zdecydowana większość respondentów (137 osób) chce w przyszłości pracować w dziedzinach zgodnych ze zdobywanym wykształceniem. Osoby te chciałyby wykonywać pracę pedagoga. Ewentualne różnice typowań przyszłych miejsc pracy i charakteru zadań zawodowych, związane są z wybranymi już albo planowanymi wyborami specjalności na studiach pedagogicznych. Indagowani zakładają pracę w placówkach kultury jako animatorzy czy instruktorzy; w przedszkolach i szkołach (przede wszystkim podstawowych w klasach I–III), szkołach specjalnych, domach pomocy społecznej, schroniskach i ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Niektóre osoby planują powołanie w przyszłości własnych szkół i przedszkoli, w których będą wdrażać autorskie programy nauczania. Kilka osób wyraża nadzieję na możliwość rozpoczęcia pracy naukowej i dydaktycznej w rodzimiej uczelni. Podstawowym formułowanym przez każdego respondenta oczekiwaniem w odniesieniu do pracy zawodowej jest kontakt z ludźmi. Nawet te osoby, które nie zamierzają pracować w zawodzie zgodnym z realizowanym kierunkiem studiów, chcą pracować przede wszystkim wśród ludzi, z ludźmi i dla ludzi.

Podsumowanie. Zaprezentowane wyniki badań w znacznym stopniu korespondują z ustaleniami płynącymi z innych projektów badawczych, podejmujących problematykę motywów i predyspozycji do wyboru studiów pedagogicznych, także tych przywołanych w ramach niniejszego opracowania¹⁹.

¹⁸ Por. G. Sanecki, *Postrzeżenie własnych kompetencji zawodowych przez studentów pedagogiki UMCS*, „Rocznik Andragogiczny” 2013, nr 20, s. 75 i nast.

¹⁹ P. Jarco, J. Wąsiński, dz. cyt.

Młodzież studencka objęta sondażem ankietowym okazała się stosunkowo jednorodna pod względem płci, wieku, miejsca zamieszkania, subiektywnej oceny sytuacji materialnej rodziny pochodzenia, a także wykształcenia rodziców oraz wyników w nauce osiągniętych na wcześniejszych etapach kształcenia. To swego rodzaju podobieństwo społeczno-demograficzne respondentów uniemożliwiło przeprowadzenie analizy porównawczej w obrębie prezentowanych wyborów i typowań.

Badani, opisując motywacje wyboru studiów pedagogicznych, odnoszą je przede wszystkim do potrzeb samorealizacyjnych, bo zaspokojeniu takich wydają się sprzyjać m.in. skutecznie realizowane zainteresowania. Zresztą przyjąć można także, że te ujawniane przez badanych inklinacje stanowią o szczególnej predyspozycji czy nawet przydatności badanej młodzieży do pracy pedagogicznej. Dla zdecydowanej większości z nich istotne są także plany zawodowe – związane z pracą pedagogiczną. Studia traktują zatem jako etap przygotowania do w miarę precyzyjnie określonej aktywności zawodowej. W toku analizy materiału badawczego udało się dostrzec, podkreślone także w badaniach Jarco i Wąsińskiego, różnice pomiędzy studentami pierwszego i drugiego stopnia w zakresie priorytetowych oczekiwań w odniesieniu do studiów. Ci najmłodszy studenci chcą przede wszystkim uczestniczyć w ciekawie prowadzonych zajęciach, spotykać się z interesującymi ludźmi, poznawać zajmujące treści, odnajdywać dziedziny swojego powołania pedagogicznego i krystalizować zainteresowania w tym zakresie. Natomiast studenci starsi stażem chcą przede wszystkim poszerzać zakres swoich kompetencji i kwalifikacji, uzyskać dyplom magisterski, który pozwoli im ugruntować swoją pozycję zawodową.

Prawie wszyscy badani zamierzają w przyszłości podjąć pracę zgodną z realizowanym kierunkiem studiów²⁰. Praca z ludźmi, niezależnie od ich wieku, a także możliwość podejmowania działań na ich rzecz to najistotniejsze czynniki wskazywane przez badanych jako zasadnicze aspekty ale zarazem atuty pracy pedagogicznej. Własności te są przez badanych wysoko cenione. Na tę chwilę żaden badany nie potrafi wymienić związanych z tą pracą trudności.

Bibliografia

1. Czarnik S., Turek K., *Aktywność zawodowa i wykształcenie Polaków*, Warszawa 2014, <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/713/20012.pdf> (otwarto 21.01.2018).
2. Dróżka W. (1997), *Młode pokolenie nauczycieli: studium autobiografii młodych nauczycieli polskich lat dziewięćdziesiątych*, WSP w Kielcach im. Jana Kochanowskiego, Kielce.
3. Dróżka W., Madalińska-Michalak J. (2016), *Droga do zawodu nauczyciela i motywacje jej wyboru – w świetle autobiograficznych wypowiedzi studentów studiów pedagogicznych*, „Forum Oświatowe”, Vol. 28, nr 1 (55).
4. Gurycka A. (1989), *Rozwój i kształtowanie zainteresowań*, WSiP, Warszawa.

²⁰ Por. M. Jelonek, *Studenci – przyszłe kadry polskiej gospodarki*, Raport z badań studentów i analizy kierunków kształcenia realizowanych w 2010 roku w ramach projektu „Bilans kapitału ludzkiego”, Warszawa 2011, s. 9 i nast.

5. Jarco P., Wąsiński J. (2016), *Motywy podejmowania studiów pedagogicznych w świetle badań kwestionariuszowych*, „Gospodarka. Rynek. Edukacja”, Vol. 17, nr 2.
6. Jelonek M. (2011), *Studenci – przyszłe kadry polskiej gospodarki*, Raport z badań studentów i analizy kierunków kształcenia realizowanych w 2010 roku w ramach projektu „Bilans kapitału ludzkiego”, Warszawa.
7. Kłasińska B. (2013), *Zainteresowania wyrażane przez studentów pedagogiki*, „Edukacja Humanistyczna”, nr 1(28).
8. Knowles M.S., Holton E.F., Swanson R.A. (2009), *Edukacja dorosłych*, PWN, Warszawa.
9. Kwiecińska R. (2000), *Rozum czy serce? Postawy wobec zawodu nauczycielskiego studentów uczelni pedagogicznej*, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków.
10. Lasota A., Pisarzowska E. (2016), *Pożądane cechy osobowości nauczyciela-pedagoga w ujęciu klasycznych i współczesnych koncepcji*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna”, Vol. 4.
11. Łukasik J. (2016), *Rozwój osobisty studentów pedagogiki*, „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 3(94).
12. Michalak J.M., *Uwarunkowania sukcesów zawodowych nauczycieli: studium przypadków*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007.
13. Okoń W., *Osobowość nauczyciela*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1962.
14. Pietrański Z. (1990), *Rozwój człowieka dorosłego*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
15. Rotkiewicz H. (1991), *Wybór zawodu nauczycielskiego*, (w:) Nowak J. (red.), *Przemiany zawodu nauczycielskiego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo PAN, Wrocław.
16. Sanecki G. (2013), *Postrzeżenie własnych kompetencji zawodowych przez studentów pedagogiki UMCS*, „Rocznik Andragogiczny”, nr 20.
17. Sikorski M. (2006), *Rozważania o kwalifikacjach pedagogicznych nauczyciela*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej”, nr 2(165).
18. Szerłomski J., *Motywy podejmowania pedagogicznych studiów fakultatywnych przez studentów AGH*, <http://www.uci.agh.edu.pl/bip/51/str4.htm> (otwarty 11.10.2017).
19. Śliwerski B., *O fenomenie popularności pedagogiki*, <http://www.boguslawsliwski.pl/O%20fenomenie%20popularnosci%20pedagogiki.htm> (otwarty 10.10.2017).
20. Ustawa z 25 lipca 2005 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym ze zm.* (Dz.U. 2005, nr 164, poz. 1365).
21. Wilkomirska A., *Zawodowe i społeczno-polityczne orientacje nauczycieli*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2002.
22. *Wzorcowe efekty kształcenia dla kierunku studiów pedagogika*, Załączniki do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011 roku (Dz.U. 2011, nr 253, poz.1521) http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/109ee040a811ed2566e183584879f443.pdf (otwarty 10.10.2017).
23. Zawistowska A. (2009), *Wychowanie rodziców a kierunki studiów ich dzieci*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, nr 1/33.

dr Urszula PULIŃSKA – e-mail: urszula.pulinska@uwm.edu.pl

dr Aldona MAŁYSKA – e-mail: aldona.knapik@uwm.edu.pl

Katedra Teorii Wychowania, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie